

REDACTIA
și ADMINISTRATIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunei.

Concure, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrațiunei tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICĂȘCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci
Pe jum. an 7 franci.

—
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Circulară

cătră onorații membri ai sinodului protopresbiteral electoral din tractul Orăzii-mari.

În temeiul mandatului primit dela Venerabilul Consistoriu eparhial sub Nr. 1388 Pl. 1913 din 15/28 maiu a. c. și în conformitate cu dispozițiunile §§-ilor 15 și 16 din Regulamentul de porcedură la alegerea de protopresbiter, prin această public și convoc *Sinodul protopresbiteral electoral* al tractului Orăzii-mari pe ziua de *Foi în 13/26 iunie a. c.* la ceasurile 10 înainte de amiază, în biserica parohiei centrale din Oradea-mare (Cetate).

Învit deci pe toți onorații membri (ordinari și adhoc) ai acestui Sinod să ia parte la actul alegerii de protopresbiter, care va fi precedat de serviciul sf. liturgii împreunate cu chemarea Duhului sânt.

Oradea-mare, la ziua Înălțării Domnului din anul 1913.

Gh. Tulbure,
asesor-ref. bis.
Comisar consistorial.

Sfințire de biserică.

Comuna Husasău este situată în protopopia-tul Lipovei, e mică, abia are 1400 suflete, dar mare e dragostea lor cătră Hristos și legea lor străbună. Sub chivernisala bună și zelul pastoral al harnicului preot Vasilie Dehelean, în decurs de 24 de ani s'au făcut economiile, din cari s'a zidit o pompoasă biserică, împodobită cu un turn în stilul turnului dela biserica din Lipova, ce le-a costat peste 70.000 coroane. Duminecă și-a ținut praznicul sfințirii acelu odor al sufletului lor, la carea a chemat pe Preasfinția Sa dl Episcop diecezan Ioan I. Papp să o sfințească.

Sâmbătă a plecat Preasfinția Sa din Arad însoțit de protosincelul Roman R. Ciorogariu și de diaconii Cornel Lazar și Moise Popoviciu. La gara din Radna a fost întâmpinat de protopresbiterul Lipovei, părintele Fabriciu Manuilă cu preoțimea și intelectualii din Lipova, cari i-au format frumoasa împrejurime spre Husasău. La întrarea

în Lipova l-a întâmpinat protopretorele Bolyos, care l-a și însoțit în toată calea petrecerei sale în tract.

La hotarul Husasăului a ieșit banderiuul tinerimei întră întâmpinare, iar la marginea comunei sub un frumos arc triumfal antistia comunală, în numele căreia a bineventat pe arhieru notarul cercual dl Dabics, iar înaintea bisericii l-a așteptat preotul Vasilie Dehelean îmbrăcat în ornate și cu evangelia în ființa de față a mulțimei credincioșilor, cari au așteptat cu dor sosirea arhierului. După descălecarea a vizitat P. S. S. școala noastră confesională în care s'a întreținut ca tată bun sufletească a nevinovatelor odrasle. A urmat apoi vecernia mică în biserica veche de lemn, zidită cu 721 ani înainte de aceasta, unde P. C. S. R. Ciorogariu a rostit un cuvânt de despărțire de vechia biserică și cu litia au fost mutate sfințele odoare și cărți bisericăști în biserica nouă, unde s'a ținut priveghiarea.

Duminecă s'a săvârșit însuș actul sfințirii de biserică de cătră Preasfinția Sa, asistat de protosincelul Roman Ciorogariu, protopresbiterii Procopiu Givulescu și Fabriciu Manuilă, preoții Hădan, A. Popescu, Maleș I. Dehelean, Isfanescu, I. Petrila, I. Suci, I. Vișoiu, Gh. Botta, Rista, Ganea, Cioban, Bordoș. Diaconii Cornel Lazar și Moise Popoviciu. Răspunsurile liturgice le-a dat corul seminarioal învitat de comuna bisericăască. Cu un cuvânt s'a desvoltat cea mai înaltă pompă posibilă la noi, precum a și meritat jertfa adusă de credincioși pe altarul Domnului. De față a fost toată intelectualitatea din împrejurime și imenz popor adunat din toate comunele învecinate încât și curtea bisericii eră tixită de popor. După terminarea serviciului divin P. S. Sa dl Episcop a rostit o înălțătoare cuvântare bisericăască înălțând virtuțile creștinești și sbiciind vițiile dintre popor. Cuvântarea a fost ascultată cu evlavie și actul s'a terminat cu deplină mulțumire sufletească a credincioșilor, cărora li-s'a dat fericirea de a-și vedea visul realizat.

Comuna a dat apoi un banchet în onoarea episcopului, la care au participat circa 80 persoane. După masă a plecat P. S. Sa însoțit de suită și husasăuani la Chelmac, frumoasa comună păstorită de însuflețitul preot I. Vișoiu.

La hotarul Chelmacului ne-a luat în primire banderiu Chelmacanilor care ne-a condus în comuna îmbrăcată în haină de sărbătoare. Tinerimea a așternut calea Preasfinției Sale cu flori și înaintea bisericii sub un arc triumfal a așteptat întreg poporul, cu preotul și preoteasa în frunte, preotul cu ornate cu evanghelia bineventând, iar preoteasa cu un splendid buchet de flori. După aceasta primire frumoasă și însuflețită P. S. Sa și-a continuat calea la Belotint, unde a fost primit cu aceleași onoruri de banderiu la hotar și cu preotul Males în frunte la biserică, unde intrând P. S. Sa a oficiat vecernia și a ținut cuvântarea arhierescă, cu care a mișcat inimile credincioșilor și le-a întărit în credința strămoșească. După terminarea vecerniei și vizitațiunii preotului și a școalei, s'a înapoiat P. S. Sa la Chelmac, unde a stat peste noapte în casa ospitalieră a preotului Vișoiu.

Luni a oficiat P. S. Sa sfânta liturgie în Chelmac, unde iarăși a cuvântat poporului, care cu adorație ascultă glasul arhierelui român, iar după sfânta liturgie a plecat însoțit de uralele credincioșilor spre Lipova, unde a luat masa bogată la protopresbiterul Fabriciu Manuilă, de unde pe aceiaș cale s'a înapoiat la reședință luni după amiază.

Plantele de leac cari pot fi cultivate.

De: Victor Stanciu.

1. Isma.

Poate fi a) *Ismă bună* (*Mentha piperita* L.) numită și *Isma de leac*, *Mintă de grădină*. b) *Ismă creată* (*Mentha crispa* L.) numite și *Mintă creată*. c) *Isma broaștei* (*Mentha aquatica* L.) în unele locuri numită și *Isma apei*, *Isma broștească*.

Cine nu cunoaște isma? O găsim în leagănul copiilor, unde se pune în credință, că aduce noroc și o găsim sădită în morminte. În grădina de flori, în câmp, pe lângă riuri și în păduri se găsește în tot locul și nu e mirare dacă e atât de des pomenită în cântecele populare. Crește de $\frac{1}{2}$ —1 m. de înaltă cu tulpina în patru dungi, frunze adânc fereștruite și în parte păroase, stau câte două față în față. Florile sunt albe-roze sau violace. Înflorește din lunie până în August.

Din ismă se pregătește în fabrici: Oleiul de ismă întrebunțat în farmacie la dresul leacurilor cu miros greu. Câteva picături din acest oleiu pe zahăr îndepărtează durerile de stomac și de cap; adăugat la bomboane produce bomboanele de mintă; cu cretă se întrebunțează la fabricarea unui praf de dinți bine mirositor.

Leacuri de casă: Din frunze se poate pregăti ceaiu, care îndepărtează durerile corpului inferior, ajută mistuirea, vindecă durerile nervoase ale stomacului. Ceaiul se pregătește așa că mestecăm 4—5 gr. de ismă într'un sfert de litru de apă fierbinte. Sunt oameni cari beau în fiecare dimineață câte un pahar de ceaiu de ismă și au o față rumenă și sănătoasă. Isma fiartă

în jumătate apă și jumătate vin (întrebunțând-o un timp oarecare așa că hem în fiecare zi câte un pahar), îndepărtează mirosul greu al respirației.

Are multe alte întrebunțări și așa nu e nici o mirare dacă e foarte căutată. Inșă pe cât e de valoroasă isma bine conservată și pregătită, pe atât de fără de valoare e cea rău uscată. La ismă se adună frunzele înainte de înflorire sau în timpul înfloririi. Cosim isma și o ducem într'un loc umbros unde îi despoiem frunzele și le lăsăm să se usuce în umbră. Trebuie să dăm o deosebită atenție, ca să nu o bată razele soarelui, căci își pierde mult din preț. Frunzele mari și bine conservate ne dau produse de mai mare valoare decât atunci când nu culegem frunzele de pe tulpină. 1 q. (100 kgr.) de ismă (tulpină și frunze) se poate vinde cu 60—80 cor. 1 q de frunze de ismă despoiată se poate vinde cu 120—200 cor. Un jugăr central produce 8—12 q de ismă uscată din care 6—8 q sunt frunzele. Venitul brut de pe un jugăr cat. poate fi 1600 cor. Atât nu produce pământul dacă-l plantăm cu alteva.

Isma bună și isma creată crește mai ales prin șesuri în pământ bun. Isma broaștei crește mai bine în locurile apătoase. Efectul vindecător și în privința valorizării nu e deosebire între cele trei feluri de ismă. Ori unde le-am cultiva, trebuie să pregătim pământul de mai înainte arind afund de cu toamnă și mărunțind pământul cel puțin cu o grapă primăvara.

Isma o sporim prin mlădițe. — Mlădițele le tăiem vara și le dezvoltăm rădăcinile ca la vița de vie. În maiu le plantăm în șire de câte jumătate metru depărtare și ceva mai des decât firele de cucuruz în rînduri. Pentru un jugăr avem lipsă de aproape 33.000 de mlădițe. Plantațiunile trebuie să le săpăm și să le plivim să nu le nimicească buruienile. Plantațiunile bine îngrijite produc de 2—3 ori mai mult decât cele neîngrijite. E bine să le cosim cât mai jos, altcum otava nu mai e așa frumoasă; în locurile unde e prea sus cosită trebuie să-i rupem mlădițele necosite. Într'un an putem să o cosim de 2—3 ori. Plantațiunea odată făcută se păstrează 4—5 ani.

2. Roinița.

(*Melissa officinalis* L.) numită și *larba stupului*, *Mătăcină* și *Melisă*, în părțile Năsăudului se chiamă *Mintă turcească*, în Bucovina *larba roilor*, e deasemenea foarte cunoscută. Poate chiar din acest motiv are atâtea numiri.

E de 50—60 cm. înaltă. Înflorește din iulie până în septembrie. Înainte de dezvoltare florile sunt galbene mai apoi albe puțin roșietice. Tulpina e în patru dungi, cu frunze crestate puse față în față. Crește prin păduri, dar se cultivă și prin stupării.

Leacuri de casă. Ceaiul de roiniță (10 gr. în $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{3}$ l. apă) culmează durerile nervoase și se poate folosi la anemie, isterie, melancolie, colică de miță, la dureri nervoase de dinți urechi și cap. — Estractul de roiniță se pregătește din o cantitate oarecare de flori de roiniță puse în 3 părți de alcool și 3 părți de apă; se lasă 2 zile în căldură, se strecoară și se poate întrebunța cu bun efect la dureri reumatice, la strivături ș. a. — Fiartă în vin și întrebunțată câteva zile întărește inima, creierul, curăță pieptul și îndepărtează flegma. — Pe răni se poate pune roiniță zdrobită, calmează durerile, răcorește și vindecă.

În farmaciile se pregătește din roiniță oleiul de melisă, prescris de medici la aceleași boale la cari le-am amintit și noi mai înainte.

Crește în pământ pun la șes. Se poate spori prin sămânță sau prin mlădițe. Sămânța înainte de sămănat o punem 24 ore în apă caldută și o sămănam într'un strat; o udăm de câteva ori și o îngrijim până când micile roinițe sunt de 4—5 cm. de mari. Atunci le plantăm în depărtarea în care se află firele de curuz unul de altul (30—40 cm. depărtare). Locul în care sădim trebuie pregătit din toamnă, arat și gunoit, iar primăvara înainte de sădire arat din nou. După sădire săpăm și plivim plantațiunea.

La cositul roiniței trebuie să avem grijă, ca razele soarelui să nu o bată și să nu se bătucească, de aceea e consult să o punem afanată în o corfă și să o ducem în șură sau casă, unde o despoiem cu îngrijire de frunze și vârfurile rămurelelor și căpătăm marfa cea mai valoroasă. Din frunzele sdrânțuite și cotoare căpătăm marfa de calitate a doua. Un jugăr ne dă 6—8 q de roiniță uscată. Marfa de calitate primă se vinde cu preț foarte bun 1 kgr. 1—1.20 cor. Așa încât venitul anual al unui jugăr e cam 1000 cor. dintre cari 700—800 e venit curat. Dacă mai adăugăm venitul ce ni-l aduce stupii din o grădină cu roiniță, munca puțină și câștigul aproape sigur, nu se poate îndeajuns sfătui să se cultive această plantă de leac.

Dacă o cultivăm pentru prima oară e consult — și facem atenți la acest lucru — ca să legăm un contract cu un comerciant; altcum cultivându-o în măsură mai mică putem rămâne cu ea nevândută și o cultivăm înzadar. Dacă noi singuri nu o putem cultiva în o măsură demnă de export să îndemnăm și vecinii și cunoștii să o cultive și ei, căci o cantitate mai mare găsește mai ușor cumpărători decât cantitățile mici. De altcum numai începutul e greu. Dacă am exportat odată în anul următor vine comerciantul străin și ne-o ia de acasă.

Plantațiunile de roiniță se pot întrebuița 4 ani și în fiecare an se poate cosi de 2—3 ori.

3. Nalbă-mare.

(*Althae officinalis*) se mai numește și Nalbă-albă, e o plantă foarte cunoscută. Are flori rozee mai rar albe și crește până la 2 m. înaltă. Planta se găsește prin grădini, dar și sălbatecă prin brădet. Crește bine numai în locurile umede, pe malurile rurilor. Dacă avem un loc apăsător nici să nu încercăm să plantăm altceva decât Nalbă-mare, fiind cea mai căutată și mai bine plătită dintre toate plantele de leac. Din această plantă se pot întrebuița frunzele în iunie și iulie înainte de înflorire, florile din iunie—septembrie și rădăcina primăvara și toamna.

Leacuri de casă: Ceaiul de nalbă se pregătește așa că ferbem 8—12 gr. de rădăcină de nalbă în o litră de apă până când evaporază $\frac{1}{4}$ a apei așa încât nu mai rămâne decât $\frac{3}{4}$ l. Strecurăm ceaiul și-l îndulcim cu zahăr sau miere. E un medicament excelent la catar și dureri de piept (emolează tusea și excitările) se întrebuițează la catar de stomac și intestine, la secrețiune prea abundentă de fiere (gălbănare) urinare dureroasă și lues. — Sirupul de nalbă e de asemenea un medicament excelent la flegma plămânilor, la catar bronchial, tuse și dureri de piept. Se pregătește din 30 gr. rădăcină de nalbă lăsată 5—6 ceasuri în o compoziție de 20 gr. alcool de 90% și 0.6 l. de apă, se scutură din când în când ca să se abstragă uniform puterea rădăcinii. O scuturăm și o amestecăm cu 150 gr. de zahăr și o ferbem până când a rămas numai 0.6 l. de sirup. — Se mai face din Nalbă apă de gargarizat și apă pentru ochi ca compresă la aprin-

dere de ochi: $\frac{1}{2}$ lingură de floare se ferbe în o ulciță cu apă 5 minute, se strecoară și se lasă să se răcească și adăugăm la ea 6 picături de spirt camforat. Se poate întrebuița la compresii făcute la ochi și la spălarea ochilor cu aprindere.

Crește în locuri umede, deci la cultivare trebuie să ținem seama ca locul unde o păstrăm să fie apăsător sau în apropierea rurilor, căci în jurul râurilor se găsește pământ gras și apăsător.

Nalbă se poate spori din sămânțe și prin mlădițe. Mai ușor o sporim prin sămânță. O putem sămăna direct în locul în care va fi cultivată fără ca să ne facem lucru cu plantarea din straturi. Sămânța o punem în cuiburi de 40 cm. depărtare unul de altul. Sămănatul îl isprăvim prin aprilie.

Plantațiunile de nalbă se pot întrebuița mai mulți ani dacă le cultivăm numai pentru frunze și flori, dar dacă valorizăm și rădăcina, atunci o scoatem la sfârșitul anului prim și numai în cazul că e prea slabă o lăsam și pentru anul al doilea. Dacă vrem să valorizăm îndeosebi rădăcina atunci nu culegem frunzele și florile. În cazul acesta avem foarte puțin de lucru. După sămănat o plivim, în decursul verii și toamna în noiembrie și scoatem rădăcinile, le decorticăm (desfacem coaja), le tăiem în bucăți și le uscăm în un cuptor sau în o mașină de uscat poame.

Putem însă să-i culegem și frunzele și florile și să tragem folos triplu.

Venitul unui jugăr cat. poate fi între 1200—1500 cor.

Soartea școalelor românești din Ungaria.*)

De Dr. Ion Mateiu.

I.

În zilele din urmă, ziaristica noastră a început să agite din nou chestiunea școlară. Obiectul principal al acestei propagande îl formează lozinca: abrogarea legii Apponyi. Incontestabil, că această lege constituie un adevărat dezastru pentru cultura noastră națională, și probabil nu cel din urmă. Acesta este un adevăr, asupra căruia suntem de acord cu toții. E firesc deci, ca în acest punct îngrijorările noastre să fie tot mai avansate, pentru că paragina provocată de această lege în câmpul educației și culturai neamului nostru, e nu numai înspăimântătoare, ci ea poate deveni de-a dreptul fatală pentru progresul normal al culturii românești din Ungaria. Dar putem spune și mai mult: Ea săvârșește o operă negativă, distructivă chiar, prin împrejurarea că forțând învățarea limbii maghiare într'un număr de ore extrem de mare, nu mai rămâne timp aproape deloc pentru adevăratul scop al școlii primare, care trebuie se corăspundă trebuințelor poporului. Educația și instrucția populară în înțeles pedagogic, este aproape imposibilă în urma legii menționate. Prin urmare e pe deplin justificat atât concluzul congresului național din toamna trecută, cât și atitudinea de nemulțumire a neamului românesc de pretutindeni, care cere cu toată hotărârea modificarea legii Apponyi. Și e necesar, ca acest gravamen să fie ținut mereu la suprafață, cerându-se neconținut și cu o stăruință permanentă satisfacerea lui.

Creдем însă, că de astădată preocupările noastre trebuie să se îndrepte în altă direcție. Problema ime-

* La cererea expresă a autorului reproducem din „Luceafărul” acest tratat scris din intenția bună de a salva școlile confesionale. În focul discuțiunii se va curăți aurul adevărului.

diată, care cere în mod imperios să fie rezolvită, este legea despre noua salarizare a învățătorilor. Să știe, că ea a fost votată de corpurile legiuitoare, și-și așteaptă în fiecare moment sancțiunea prealaltă.

Această lege, care se leagă de numele fostului ministru Ioan Zichy, pune școlăile noastre în fața unei noi primejdii. Sub raport material ea e chiar mai mare decât situația execrabilă creată de lex Apponyi. Dar și din alte puncte de vedere, noua lege este mai rea decât cea din 1907. Așa d. p. prin împrejurarea, că toți învățătorii noștri — fără considerare că sunt sau nu subvenționați din partea statului — numai cu învoirea ministrului pot fi înaintați în clasele de salar. Iar aceasta o face ministrul pe baza raportului înaintat de către revizorii școlari regești. Biserica n'are în această privință nici un drept. Astfel învățătorii ajung într-o desăvârșită dependență față de revizori. Ne dăm cu toții seamă ce importanță are această nouă situație, și-i înțelegem efectele mai ales cei cari stăm în imediata apropiere a corpului didactic. Pentru aceea, întrebarea capitală, care cere răspuns în aceste zile este: Cum să salvăm școlăile din noua primejdie în care le-a adus legea școlară din 1913?

În jurul acestei întrebări mari și grave trebuie să se concentreze atât propaganda presei precum și toate frământările oamenilor gânditori, căutând soluții realizabile și mântuitoare. Un adevăr e mai presus de orice discuție: școlăile nu pot fi abandonate. Când vârtejul luptei este mai aprins, și luptătorii învârt spada sclipitoare cu un eroism înălțător, comanda de retragere ce s'ar desprinde din gura căpitanului, ar însemna o biruință scăpată sau o moarte sigură. Dacă noi pentru mântuirea școlăilor am adus dela 1907 încoace jertfe atât de uriașe, încât ele nu stau deloc în proporție cu sărăcia țărânimii noastre, dacă în cei 5 ani din urmă am jertfit câteva milioane (se notăm bine: câteva milioane) pentru cultura românească propagată prin școlăile primare, avem suprema datorie să mergem înainte pe acest drum, căci el este drumul biruitorilor. Biruințe fără jertfe însă, n'a înregistrat istoria omenimei. Ele deci, se impun și acuma, chiar în puterea acelui mare adevăr, că cultura este libertate, iar jertfele aduse pentru libertate, oricât de istovitoare ar fi, niciodată n'au fost și nu vor fi prea mari ori fără folos. Ele totdeauna au rodit pentru ceice se închinau unui ideal, care plutia sus peste vultorea oamenilor și a vremilor schimbătoare.

Încă la 1907 s'a ivit în ziaristica noastră întrebarea principiară: mai are rost susținerea școlăilor primare sau nu? Se spuneă atunci, că după ce lex Apponyi urmărește în mod direct maghiarizarea complexă a acestor școlăi, banii cheltuiți pentru mântuirea lor, ar fi nu numai o jertfă zadarnică, ci s'ar săvârși chiar un atentat împotriva culturii noastre naționale, prin aceea că noi sprijinim cu banii noștri niște instituții prefăcute în pepiniere de maghiarizare. Toți bărbații noștri cu greutate la cuvânt și cu înțelegere deplină în această mare chestiune, au declarat atunci în mod apodictic, că da ele trebuiesc susținute cu prețul oricărui jertfă. Astăzi, convingerea lor încă nu poate fi alta, decât tot aceasta. Și e firesc și just acest punct de vedere. O cetate părăsită înseamnă o capitulare rușinoasă și o întărire neașteptată a dușmanului cuceritor. Ea este cel dintâi semn al înfrângerii desăvârșite ce are să urmeze. Biruitorul — cu deosebire când este incomparabil mai puternic decât tine — n'are s'o mai scape din mâni ci o va preface într'un fort din cele mai primejdioase. Eroii, adevărații eroi

nu se predau, ei mor. Și dacă noi afirmăm, că școlăile primare, sunt niște cetăți ale culturii românești, atunci trebuie să recunoaștem că părăsirea lor înseamnă renunțarea la cultură și aceasta, renunțare la libertate. Iar un popor fără libertate, este un popor mort pentru omenire și civilizația universală.

În consecință urmează, că noi nu putem renunța la aceste școlăi în nici o împrejurare, cu atât mai vartos nu putem s'o facem aceasta atunci, când știm sigur, că nu s'au găsit niciodată adversari atât de generoși, cari să ne imbie din nou — și fără condiții — drepturi la cari am renunțat nesiliți de nimenea. Și dacă vremile de azi ne sunt atât de dujmănoase, să nădăjduim tare, că ele nu vor fi permanente. Dacă astăzi sunt oameni răi, mâne pot să vie alții cu mai mult simț de adevăr și dreptate. Marele adevăr exprimat de înțeleptul cronicar Miron Costin, că nu vremile stau sub om, ci bietul om stă sub vreme; rămâne de-o valoare eternă. Vremea schimbă oamenii, și stricăciunea ce-au făcut-o unui, o va drege prin alții. Noi avem tot dreptul, să așteptăm aceste vremi mari cu credință și tărie, luptând și jertfind...

II.

Înainte de-a fixa soluțiile relative la această chestiune însemnată, e necesar să cunoaștem mai exact situația actuală a școlăilor noastre. Pornim prin a rectifica o greșală, și încă una regretabilă, care a intrat în conștiința publică mai ales în urma propagandei — de altfel de bună credință — a ziaristicii noastre. Ne aducem aminte, cum prin anii trecuți presa românească tipăria lungi ieremiade, în cari hociă pierderea alor 5-600 de școlăi primare. Pentru a sporii efectul, articolele eșiau chiar încadrate în negru. Ei bine toate tânguiriile acestea înduioșetoare, se răzimbau mai mult pe fantezie și sentiment, decât pe-o cunoaștere temeinică a realității. Astăzi suntem în măsură să dăm date exacte sau aproape exacte în această privință, și anume pe baza statisticelor bisericesti oficiale.

În anul școlar 1906/7 (când s'a votat lex Apponyi) mitropolia noastră avea 1697 școlăi primare cu 1786 învățători (cf. Protocolul congresual din 1909). La sfârșitul anului 1911/12 erau 1546 școlăi primare cu 1611 învățători (cf. Protocolul congresual din 1912). În curs de 5 ani s'au închis deci (și nu exclusiv prin organele statului) în mitropolia noastră 151 școlăi primare.

Cu privire la mitropolia gr.-catolică avem următoarele date: în arhiepiscopia Blajului s'au închis 37 școlăi, la Oradea-mare 51, la Gherla 50, iar la Lugoj 11 (probabil). Laolaltă 149. În total deci, *numărul școlăilor românești primare fără deosebire de confesiune, închise în curs de 5 ani (1906/7—1911/12) este 300.*

Deci nu 500 ori 600 cum susțineau ziarele noastre întemeiate pe combinații ori informații neverosimile, ci 300 școlăi au căzut jertfă paragrafilor neîndurați ai legii din 1907. Un număr și acesta la toată întâmplarea trist, dar adevărat.

La sfârșitul anului 1911/12 aveam în mitropolia ortodoxă 1546 școlăi cu 1611 învățători, iar în cea gr.-catolică 1129 școlăi cu 1156 învățători. Deci în total România din Ungaria avem 2665 școlăi primare cu 2767 învățători.

III.

Să vedem, care e soarta acestor școlăi în viitor. Dintre școlăile ortodoxe 502 sunt subvenționate din partea statului, iar dintre cele gr.-catolice aproximativ 583 (în dieceza Orăzii toate au subvenții dela stat cu

exceptia alor două). Laolaltă deci 1085. Viitorul acestora sub raport material nu ne preocupă deastădată, fiindcă creșterile de salariu prevăzute de lex Zichy le dă statul. Rămâne să vedem, cum să prezintă restul școalelor?

În mitropolia noastră 222 școale se susțin cu subvenții acordate de câtră consistoare, iar 474 exclusiv din mijloace proprii. Ținând seamă de noua urcare a lefurilor, consistoarele nu vor mai putea ajuta toate școalele, cari s'au bucurat până acum de acest ajutor. Pentru acesta li lipsește cu desăvârșire fondurile. Astfel numărul școalelor subvenționate din centre se va reduce probabil la 100. Iar din cele 474 de școale, cari s'au susținut până acum exclusiv din puterile proprii, 200 probabil vor sucombă sub povara noii legi. Deci 322 școale n'au existență asigurată. La acestea se mai adaugă încă 348 școale, cari nici salariul fixat de lex Apponyi nu l-au putut asigura, funcționarea însă nu și-au sistat-o. În mitropolia noastră deci, ar fi cam 670 școale, al căror viitor stă sub semnul întrebării.

Pentru mitropolia greco-catolică n'avem în această privință date exacte. Astfel aici suntem siliți să operăm numai cu probabilități. Admițând că 583 școale au subvenții dela stat (ceace e foarte probabil, cunoscută fiind simpatia mai pronunțată a guvernelor țării față de confesiunea greco-catolică bazată pe identitatea credinței), ar rămâne să combinăm, că 200 de școale se susțin cu ajutor dela consistoare, 200 din mijloace proprii, iar restul de 146 n'au nici acum salariile regulate conform legii Apponyi. Și aici credem — din aceleași motive — că în viitor consistoarele nu vor mai putea subvenționa decât jumătate (100) din aceste școale, iar numărul celor susținute din puterile proprii încă va scădea cu 100. Ar fi deci și aici 346 școale, a căror existență nu este asigurată. Am avea astfel în total 1016 școale primare românești, cari nu pot satisface din mijloacele lor sarcinilor impuse de noua lege școlară. Să admitem că din acestea, 200 școale vor primi dela stat subvenția necesară. În acest caz tot mai rămân 816 școale, al căror viitor spânzură în aer. Se impune întrebarea, cum să le mântuim, căci pierderea lor ar însemna un dezastru din cele mai fatale. Pentru calculările noastre să luăm suma rotundă de 800 școale. Să admitem, că la aceste școale funcționează 1000 învățători. Ca medie a urcării de leafă pentru fiecare învățător vom lua pe cea din clasa a III-a gradația a II-a din noua lege școlară, adică suma de 600 cor. Aceasta ar fi diferența între vechea și noua leafă. Deci să socotim: pentru 1000 de învățători e nevoie de 600,000 cor. Prin urmare mântuirea celor 800 de școale, reclamă anual un capital care la tot cazul trebuie să treacă peste $\frac{1}{2}$ de milion. Întrebarea e, de unde să luăm această sumă? Dela popor e peste putință să mai cerem. În ultimii cinci ani el a făcut astfel de sforțări sub raportul jertfelor bănești, încât e aproape istovit. Numai în arhidieceza Sibiului, s'a dat în acest răstimp exclusiv pentru zidiri de școale (fără urcările de lefuri) aproape 2 milioane de coroane. De astădată deci, privirile noastre trebuie să se îndrepteze spre alți factori. În prima linie vin băncile românești.

În această privință d-l Emanuil Comșa a lămurit bine chestiunea prin cunoscutul articol temeinic publicat în „Revista Economică”. După socoteala d-lui Comșa, dacă cele 160 institute ar urca cvota culturală la 10%, s'ar obține anual o sumă de aproape 400,000 cor. din care 210,000 cor. ar fi creștere. Cu acești bani ar putea fi ajutate respective salvate cam 300

de școale. Cu atâta însă, nu e rezolvită problema. Mai rămân încă 500 de școale în gura morții. Prin urmare această soluție nu este satisfăcătoare. Ea poate cel mult să ajute în nevoia mare care ne bate la ușă, n'o poate însă înlătura cu totul. În ultima analiză, dacă altă scăpare n'ar fi posibilă, s'ar putea accepta și această modalitate, care ar trebui de sigur întregită prin alte măsuri efective.

La acest loc ținem să pomenim articolul județios și neobișnuit de categoric însă foarte adevărat, al d-lui Vasile Stroescu apărut în „Românul” din duminică Tomii. D-l Stroescu este tot atât de hotărât în scris, ca și în faptele sale generoase. D-sa nu crede, ba e chiar contrar soluției schițate mai sus, și găsește că ar fi alta mai bună. Anume: „ar trebui ca acționarii băncilor să se mulțumească cu dividende legiuite de 5% și celelalte 5% și mai multe să se deie la fondurile culturale ale diecezelor. Cu bună samă — urmează d-l Stroescu — dacă acționarii ar fi oameni, apoi fără nici o greutate și fără deosebită jertfă, ar putea surplusul venitului, în momente supreme, să-l puie pe altarul culturii naționale”. E foarte drept ce spune d-l Stroescu, decât că însuflețirea acționarilor noștri pentru cultura românească n'a stat niciodată în raport direct cu zelul lor expansiv pentru dividende. Acum însă, neamul nostru a ajuns în unul din cele mai grele momente ale vieții sale naționale, care poate deveni fatal și pentru micii noștri Rotschilzi. Sperăm și avem tot dreptul la aceasta, că cel puțin acum, când vremuri mari cer fapte mari, simțul de jertfă și iubirea de neam va înflori sufletele amorțite, înmuind inimile și deschizând pungile. Aici cere apărare sufletul românesc colectiv, în care trăesc și miile de acționari ai noștri. Moartea acestui suflet, înseamnă deci, în mod iminent și moartea lor. În înfruntarea morții, cere jertfă și eroism. De astădată, noi cerem numai pe cea dintâi. Căci să vedem, ce rezultate dă ea? Iată o socoteală, care vorbește foarte limpede și foarte elocvent.

D-l Stroescu propune, ca acționarii băncilor noastre să se mulțumească cu o dividendă de 5%, căci — zice d-sa — ei nu lucră nimica, ci fără muncă și risc, primesc dividende enorme. D-sa se îngrozește de dividendele mari, ce le acordă băncile noastre. Și cu tot dreptul, căci aceleași capitaluri, plasate în depuneri aduc numai 5 și cel mult 6%, pecând în acții venitul e de 10, 15 și chiar mai multe procente. Ne temem însă, că această cerere ar fi prea avansată în raport cu idealismul acționarilor români. Pe de altă parte sunt o seamă de oameni, cari și-au investit toată averea în acții, și deci singurul lor venit sunt dividendele.

Pentru aceștia reducerea dividendelor, ar însemna o desechilibrare primejdioasă. Dar această categorie de oameni este destul de redusă, încât să nu influențeze aducerea hotărârii cerute de d-l Stroescu. S'ar dovedi în adevăr, că în clipe grele mai licărește în sufletul nostru măcar o schinteie din vechea dărnicie și largul simț de jertfă al înaintașilor, pe cari li glorificăm la toate ocaziile și ținem să nu-i urmărim niciodată.

Dar noi ne-am mulțumit și cu mai puțin. Noi cerem ca băncile noastre să reducă dividendă la 7%. O astfel de modalitate ar putea fi realizată fără multă greutate, căci ea nu rupe acționarilor orice posibilitate de câștig. Li se dă atâta, cât se poate da în împrejurări financiare prielnice, și poate prea mult în situația economică a țărânimii, care susține aceste bănci. So-

cotind aici numai acele bănci, (numărul era în 1911 de 47) cari astăzi acordă dividendele peste 7%, dacă ele ar readuce-o la 7 procente, ar rămâne o sumă de 176,060 cor. Iar reducând și celelalte bănci dividendă măcar cu 1% am avea cel puțin 200,000 cor. anual, cari s'ar putea folosi pentru mântuirea școalelor.

Reducerea dividendei atârnă de direcțiunea băncilor. De obicei membrii direcțiunilor au cel mai mare număr de acții, așa încât hotărârile adunărilor generale sunt determinate de atitudinea lor. Iar acolo unde nu e acesta cazul, autoritatea și legăturile lor sunt atât de tari, încât să poată influența voința acționarilor în direcția indicată de ei. Prin urmare, d-lor membrii ai direcțiunilor, hotăriți-vă la această faptă mare și mântuiri 300 de școale românești.

Firește ar fi și mai frumos dacă toți acționarii noștri ar renunța la dividendă pe un an. Asta ar însemna asigurarea pe zeci de ani a tuturor școalelor primare astăzi primejduite. Căci dividendă pe un an dă 1,839.286 cor. Așa ceva ar fi o adevărată minune. Astfel de minuni însă ar trebui căutate cel mult în epoca d-nei Despina, căci Românii veacului al XX-lea nu mai cred în ele.

N'ar fi însă cu puțință ca acționarii să jertfească numai jumătate din dividendă lor pe 1913? Lucrul acesta n'ar fi tocmai greu, și cu un dram de simțire el ar putea să fie dus la îndeplinire. Am câștigat atunci suma de 919.643 coroane care ar fi cea mai mare binefacere pentru cultura românească. Atunci cele 800 de școale primare, ar înfruntă cu bărbăție noua primejdie ce le-o pregătește lex Zichy. Aceasta ar fi cea mai potrivită și cea mai durabilă rezolvire a chestiunii. Noi insistăm cu toată stăruința asupra acestei modalități, rugând acționarii și presa noastră să mediteze asupra ei, făcând pentru ea cea mai întinsă propagandă.

Fie că acceptăm soluția cu urcarea cvotei culturale la 10%, ori reducerea dividendei la 7%, rezultă tot numai o sumă de 200.000 cor. Cu aceasta s'ar scăpa 300 școale. Ar mai rămâne încă 500, pentru a căror salvare avem nevoie de cel puțin 400.000 cor. De unde să scoatem acești bani în cazul, că propunerea noastră cu renunțarea acționarilor la jumătate din dividendă pe 1913 nu poate fi realizată? Aici va trebui să intervină o a doua instituție, și anume biserica națională.

(Va urma).

Testimoniu de ecalificație pierdut.

Aduc la cunoștință publică, că am pierdut în mod necunoscut testimoniul meu de ecalificație învățătorească, liberat din partea comisiunii examinătoare a Veneratului Consistor gr. or. român din Arad d. d. 22 octomvrie (3 noemvrie) 1894 sub Nr. 5761/564.

Arad la 18/31 maiu 1913.

Zaharie Neamțiu
învățător.

Convocare.

Despărțământul ppese Chișineu al reuniunii învățătorilor români dela școalele populare conf. gr. or. din protopopiatele arădane I—VII își va ține conferința de primăvară *vineri 31 maiu* (13 iunie) a. e. în comuna Curticium la școala conmembrului Mihail Dragoș.

Programa:

1. Dimineața la 9 ore „Chemarea Duhului sfânt”
2. Ascultarea examenului.
3. Deschiderea ședinței.
4. Constatarea prezențelor.
5. Raportul biroului.
6. Raportul comisiei literare.
7. Cetirea eventualelor disertațiuni.
8. Incassarea taxelor.
9. Discuțiuni asupra examenului.
10. Propuneri și interpelări.
11. Fixarea proximei ședințe.

Nădab, 6/19 maiu 1913.

Dimitrie Boar
președinte.

Trăian Tabic
secretar.

Fiecare coleg, cu ocaziunea conferinței este îndatorat a prezenta prezidiului datele monografice despre școala, la care funghiază.

CRONICA.

În atenția preoților și învățătorilor. În legătură cu articolul dlui profesor V. Stanciu despre plantele de leac, publicat în altă parte a revistei, amintim că *academia de agricultură din Cluj se vor ține din 28 iulie—6 august cursuri despre plantele de leac. Cursurile acestea se țin pentru preoți și învățători, cari ajungând în contact cu poporul, să poată răspândi cunoștințele folositoare despre plantele medicinale. Se vor stărui în aceste cursuri asupra felului cum trebuie să culegem, să uscăm, să pachetăm și să valorizăm plantele de leac. N'or fi lectii practice. Ar fi bine ca să ia parte cât mai mulți dintre preoții și învățătorii noștri ca să cunoască plantele, cari pot fi un bun izvor de câștig pentru sătenii noștri. Ministrul de agricultură ung. face și oarecare favoruri celor ce se adresează lui (locuiește gratuită și 64 cor. în bani) în o rugare înaintată prin direcțiunea academiei de agricultură din Cluj.*

Necrolog. Un distins preot a trecut la cele eterne, tipul preotului român Ioan Morariu. În mormântarea i-s'a făcut joi, între jalea comunei întregi. La înmormântare a participat aproape toată preoțimea din tractul Prohodul l-a săvârșit prietenul din copilărie a defunctului Roman Ciorogariu, asistat de protopopul tractului Mihaiu Lucuța și încă alți 16 preoți. Răspunsurile le-a dat corul seminarial. Familia defunctului a tipărit următorul necrolog: Subscriși de cea mai profundă durere, aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, cunoscuților și prietenilor, că iubitul nostru tată, socru, frate și unchiu Ioan Morariu paroh, în urma unui morb îndelungat, în anul 63 al etății și 36 al preoției și fericitei sale căsătorii, și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului în 3 iunie n., la orele 11 seara, Rămășițele pământești ale defunctului se vor depune spre odihnă vecinică în 5 l. e., la orele 11 a. m., în cimiterul din loc. Măderat, la 4 iunie 1913. Fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată. Christina Morariu născ. Știrca soție, Aurel, Florica și Romul Morariu ca fii și sică. Maria Morariu ca soră. Hortensia Morariu și Petru Olariu ca noră și ginere. Dr. Ioan Nemet, Petru Nemet, Dr. Iustin Nemet ca nepoți.

— Preotul Nestor Badescu din comuna Teș (Teșfelu) a răposat în Domnul în etate de 72 ani și după un serviciu neîntrerupt de 45 ani la 15/28 maiu a. e. Odihnească, în pace!

Concurse.

Conform ordinului consistorial dela 7/20 martie 1913 Nr. 1101/913 se escrie concurs pentru deplinirea parohiei a III-a din Pecica-română cu termen de 30 zile dela publicarea primă in organul oficios „Biserica și Școala“.

Beneficiul împreunat cu aceasta parohie este următorul:

1. Una sesiune parohială, pământ arător, cu aparținimintele ei: a) una grădină numită trifoiște de sub vii; — b) una grădină de legume numită prund.

2. Birul preoțesc, răscumpărat în 600 cor., ce se va solvi anticipative din cassa sfintei biserici în 4 rate egale.

3. Stolele legale.

4. Competințele lăsământare dela parastasele fundațiilor bisericești.

5. Intregirea dotațiunei dela stat de după cum se va asemna.

Preotul ales va avea să se îngrijească de locuință pentru sine, va suportă toate dările publice după intreg venitul beneficiat, va deplini toate funcțiunile ce cad în competența sa și va catehiza la școalele confesionale fără nici o altă remunerațiune.

Veneratul Consistor prin ordinul său de dtto 7/20 decembrie 1912 Nr. 7154/912 nu admite deocamdată nici o schimbare în starea actuală a parohiilor, până când se va îndeplini și parohia vacantă de acolo, când apoi se va face o împărțire definită cu consenzul tuturor preoților interesați în afacere.

Parohia fiind de clasa I-mă, dela recurenți să reține să aibă VIII clase medii și maturitate, precum și examen de evaluațiune preoțească cu calculul distins; — având recursurile adresate comitetului parohial din Pecica-română să le înainteze oficiului protopopesc în Arad.

Reflectanții sunt datori să se prezinte în una din duminici sau sf. sărbători în sf. biserică din Pecica-română cu observarea §-ului 33 din Reg. pentru parohii — pentru a-și arăta desteritatea în celea rituale și oratorie.

Pecica-română, din ședința comitetului parohial ținută la 4/17 aprilie 1913.

Arcadie Ponta Mărghitan,
preș. com. par.

Efrem Hedeșan,
not. com. par.

În conțelegere cu: *Vasilie Belez*, protopop.

—□—

2—3

În urma autorizării Ven. Consistor diecezan de sub nr. 1976/1913 pentru îndeplinirea postului de capelan permanent, post sistemizat pe lângă parohul-ppresbiter din Mariaradna, prin aceasta să publice concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Venitele acestui post sunt: a) jumătate din intreg venitul parohial; b) cvota din intregirea pentru capelani; c) onorarul preliminar pentru provederea agendelor scripturistice ale cancelariei ppresbiterale; d) onorarul pentru catehizarea la școalele străine din loc.

Dela recurenți să cere evaluațiune de clasa primă; în lipsa acestora să admit și recurenți cu evaluațiune de clasa a doua.

Alesul va avea să provadă toate agendele parohiale și cele scripturistice ale cancelariei ppresbiterale; să catehizeze elevii școlii confesionale și pe cei gr. or. rom. ai școlii străine din loc.

Reflectanții să-și trimită recursurile lor ajustate cu documentele preserise și adresate comitetului parohial din Mariaradna, la oficiul ppresbiteral tot de acolo, iar dâșii să se prezinte în vre-o duminică ori sărbătoare în sfta biserică din loc spre a se arăta poporului.

Din ședința comitetului parohial, ținută în 5/18 maiu, 1913.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu* protopresbiter.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător-cantor la școala confesională gr. or. rom. din Corbești (Maroshollód) cottoi Aradului, protopresbiteratul Mariaradna să escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele anuale sunt: 1. bani gata 280 cor.; 2. pentru conferințe 10 cor.; 3. pentru rescumpărarea fânului 48 cor.; 4. pentru încălzirea saiei de învățământ 3 stângeni de lemne; 5. în bucate: 6 șinici grâu și 6 șinici cucuruz; 6. cvartir liber cu intravilanul școlii; 7. 9 stângeni de lemne din care se va încălzi și sala de învățământ.

Intregirea salariului fundamental și cvincevenalele se vor cere dela stat conform art. XXVII din 1907.

Dările publice după beneficiu și grădină cad în sarcina alesului. De curățirea saiei de învățământ să se îngrijă comuna bisericească, iar curățirea locuinței învățătoresci cade în sarcina alesului.

Alesul e obligat să presteie serviciile cantonale în și afară de biserică, să conducă strana, să instrueze elevii în cântările bisericești (răspunsurile liturgice) fără alta remunerație.

Doritorii de a ocupa aceasta stațiune, sunt avizați, ca recursurile lor ajustate cu documentele legale și adresate comitetului parohial din Corbești (Maroshollód) să le susțearnă până la terminul sus, indicat Prea Onoratului Oficiu protopopesc gr. or. rom. în Mariaradna, având a se prezenta în sfânta biserică gr. or. rom. din loc spre a-și arăta desteritatea în tipicul și cântările bisericești.

Corbești, din ședința comitetului parohial gr. or. rom. ținută la 10/23 martie 1913.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu* protopresbiter inspector de școale.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea stațiunei învățătoresci dela școala confesională gr. or. română din comuna Petriș (Marospetres) protopresbiteratul M. Radna, prin aceasta se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: a) în bani gata 700 cor.; b) în relutul lemnelor 80 coroane; c) dela înmormântări unde va fi poftit cu liturgie 3 cor., fără liturgie 2 coroane; d) din cantorat 10 cor.; e) locuință cu 2 încăperi, culină, cameră victuală, staul pentru vite și grădină pentru legumi; f) pentru scripturistica 10 cor.; g) pentru conferința învățătorescă 20 cor. Cererea pentru intregirea salariului s'a înaintat la vremea sa înaltului guvern.

Dela recurenți să cer următoarele documente:
1. Estras de botez. 2. Testimoniu de calificare.
3. Declarațiune de când își formează pretenziune la cvinvenal. Alesul va avea să-și ocupe postul îndată ce va fi întărit din partea Ven. Consistor.

Se notifică, că contribuțiunea după grădină și beneficiul învățătoresc are ale solvi uzufructuarul; iar despre încălzirea salei de învățământ și lemnele trebuincioase se va îngriji comuna bisericească, precum și despre văruirea salei de învățământ și a edificiului pe din afară, iar de locuința învățătorului se va griji respectivul.

Alegândul învățător va avea să instrueze elevii în cântările rituale, a providea strana în biserică, a conduce socoțile fără altă remunerațiune.

Recurenții cari vor dovedi capabilitatea de a conduce corul vor fi preferiți. Ori cine va fi ales, nu poate conta la remunerațiune pentru conducerea corului, și cea votată provizor cu ziua alegerii încetează.

Recurenții au să susțină Prea On. oficiu protopresbiteral în M. Radna recursurile lor, iar în timpul legal a se prezenta în sfta biserică din loc spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința comitetului parohial ținută la 16/29 aprilie 1913.

Iosif Cimponeriu
președinte.

Partenie Mirza
notar.

În conțelegere cu: *Procopiu Givulescu* protopresbiter.

3—3

Licitațiune minuendă.

Pentru darea în întreprindere a renovării sf. biserici din Satchinez se publică prin aceasta licitațiune minuendă, care se va ține în școala conf. din Satchinez la 8/21 Iunie c. n. 1913 la orele 3 p. m.

1. Ofertele închise au se fie prezentate la oficiul parohial din Satchinez cu 24 ore înainte de ținerea licitațiunii — respective deschiderea lor, — oferte mai târziu intrate nu se vor lua în considerare.

2. Prețul lucrărilor de zidărit, măsurit etc. face 11.751 cor. 48 fl. b) Lucrările de pictură și decorație face 1500 cor. c) Lucrările de sculptură face 1100 cor.

3. Reflectanții au se depună înainte de deschiderea ofertelor vadiu de 5% din prețul staverit în bani gata ori hârtii de valoare acceptabile la mâna epitropiei parohiale, — pe care licitantul declarat de întreprinzător are să-l întregască la 10% din prețul de întreprindere.

4. Planul, preliminarile și condițiunile de licitare se pot vedea la oficiul parohial din Satchinez în orele oficioase.

5. Pentru participare la licitațiune, sau pentru vederea celor cuprinse în punctul 4. reflectanții nu pot să-și formeze nici un drept de diurne sau spese de călătorie.

6. Comitetul parohial își rezervă dreptul de a da în întreprindere lucrările acelu reflectant în care va avea mai multă încredere — fără privire la rezultatul licitațiunii.

Satchinez la 11/24 maiu 1913.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ioan Oprea* adm. pesc.

2—2

A apărut

◆ CAZANIA ◆

cu litere latine în ediția nouă și costă exemplarul legat în pele roșie **Cor. 14.**

De vânzare la:

◆ **LIBRĂRIA DIECEZANĂ, ARAD.**

Anunț.

Zidindu-se în Timișoara-Fabric biserică nouă românească, cea veche așa cum se află este de vânzare.

Uși, ferestri, țigle, coperișul (lemnăria coperișului) țiglele de pe turn ș. a.

Toate în stare bună sunt de vânzare.

Informații mai de aproape dă

Iosif Ecker, jun.

antreprietor de zidiri, Timișoara, Hatyu ut. 23.

TELEFON Nr. 188.

TELEFON Nr. 188

RUBINSTEIN MÓR

SPEDITOR

TRANSPORTAJ CU AUTOMOBILE

Întreprinde tot felul de transportări, împachetări și vămuri. **Strămută** pe lângă responsabilitate, cu căruțele pt. transportul mobilelor de 6, 7, 8 și 9 metri, cari sunt scutite de viermi (stelnițe), și tapetate după sistemul francez, — în ori care parte a țării. Depozitul de ape minerale al domeniului contelui Schönborn Bucheim Frigyes. Magazin stabil și umplere proaspătă a apelor minerale Szolyvai, Pannonia, Polenai și Luhu Erzsébet. Tot aici se capătă renumita apă „Málnási Borviz“ în sticle de 1 litru, care o transportă și la locuință, prin sehimbul sticlei, sticla a 20 fl. Revanzătorii capătă rabat. Diferite mobile folosite, dar în stare bună, rămase îndărăt dela transportări și strămutări, se vând pe lângă prețuri excepționale ieftine. Casse de fier nouă sau folosite se află de vânzare pe lângă prețuri moderate.

ARAD, STRADA WEITZER JÁNOS. ◆ PALATUL MINORITILOR